DERS	**FIKIH**
SÜRE	5. HAFTA – 15-19 Ekim 2018 – 1. SAAT + 2. SAAT
ÜNİTE	1. FIKIH İLMİ
KONU	5. Fıkıh İlminin Temel İlkeleri 5.1. Tekliflerde Kolaylık 5.2. Helallerde Genişlik 5.3. Kamu Yararının Gözetilmesi 5.4. Adaletin Gözetilmesi
KAZANIMLAR	5. Fıkıh ilminin temel ilkelerini örneklerle açıklar.
KONUNUN İŞLENİŞİ	

5. FIKIH İLMİNİN TEMEL İLKELERİ

Fıkhın, yani İslam hukukunun da kendi yapısına özel benimsemiş olduğu bazı temel ilkeleri bulunmaktadır

5.1. TEKLİFLERDE KOLAYLIK

Önce “**Teklif**” kelimesini anlayalım.

Teklif	
Sözlük ve	Bir kimseye külfetli, meşakkatli bir işi **yüklemek**
Terim Anlamı	Allah’ın, bir işi yapma veya yapmama hususunda insanı **yükümlü** tutması

Mükellefin bir hüküm ile yükümlü tutulabilmesinin temel şartlarından biri de kişinin teklif edilen fiili **yapabilecek imkân ve kudrete sahip olması**dır. Ayet ve Hadislerden:

Kur’an’dan Ayet - Bakara suresi, 286. ayet	
“Allah bir kimseyi ancak gücünün yettiği şeyle yükümlü kılar...”	"لاَ يُكَلِّفُ اللّٰهُ نَفْساً اِلَّا وُسْعَهَا..."

Hadislerden - Hz. Peygamber (s.a.v.) de dinde kolaylaştırmanın önemi ile ilgili şöyle buyurmaktadır
"Din kolaylıktır. Dini aşmak isteyen kimse, ona yenik düşer. O hâlde, orta yolu tutunuz. En iyiyi yapmaya çalışınız…" (Buhârî, Îmân, 29. Nesâî, Îmân, 28.**)**
"Kolaylaştırın, zorlaştırmayın; müjdeleyin, nefret ettirmeyin" (Buhârî, İlim, 11.**)**
"Ümmetimden hata, unutma ve zor karşısında yaptıkları affedilmiştir" (İbn Mâce, Talâk, 16.**)**

Dinde kolaylık konusunda, aşağıdaki başlıklara örnekler bulalım	
	Teyemmüm: Su bulunmadığı veya bulunsa da kullanılması imkansız olduğu durumlarda teyemmüm yeterlidir. **Mest Üzerine Mest**: Ayağında mest olan bir kişi her zaman ayağını yıkamak zorunda değildir. Mestin üzerine ıslak elle mesh yeterlidir. **Yara ve Sargı Üzerine Mesh**: Yaraların veya üzerindeki sargıların hafif ıslak elle meshi yeterlidir. Abdestliyken yapılan diş dolgusu ve kaplamalar da aynıdır.
	Özürlü Namazı: Hastalık gibi zorunlu durumlarda oturarak veya yatarak gözle ima ile namaz kılınabilir. Bir yerde durup namaz kılmak güvenlikli değilse yürüyerek veya binek üzerinde kılabilir. Kör, topal gibi engelliler, hür olmayan mahkum veya esirler, kadınlar Cuma ve Bayram namazı gibi cemaat namazlarını kılmayabilir. **Seferi (Yolcu) Namazı**: Seferi (Yolcu) kişi namazı kısaltır, 4 rekatlık namazları 2 rekat kılar. **Kaza Namazı**: Zorunlu sebeple vakit namazını kılamayan kişi namazını başka zamanda kılabilir.
	Özürlü Orucu: Hastalık gibi zorunlu durumlarda orucu kazaya bırakır. İyileşme ümidi olmayan hastalar yahut oruç tutacak gücü bulamayan yaşlılar, tutamadıkları her bir oruç için, yoksullara bir fidye ödeyerek oruç borçlarını ödemiş olurlar. **Seferi (Yolcu) Orucu**: Seferi (Yolcu) kişi orucu kazaya bırakır. **Kadınların Orucu**: Bebeği olan anneler, özel günlerinde kadınlar, orucu kaza ederler.

5.2. HELALLERDE GENİŞLİK

İslam hukukunda, "Eşyada asıl olan mubahlıktır" ilkesi gereğince hakkında yasaklayıcı bir nass (ayet ve hadis) bulunmayan her şey "asli ibâha" prensibi çerçevesinde helaldir. O yüzden "helaller asıl, haramlar istisnadır."

Ayet:	**“Ey insanlar, yeryüzündeki şeylerin helal ve temiz olanlarından yiyin…” (Bakara Suresi, 168. ayet.)**
Hadis:	“Helal, Allah'ın kitabında helal kıldığı, haram da Allah'ın kitabında haram kıldığıdır; Hakkında bir şey söylemedikleri ise sizin için affedilip serbest (mubah/helal) bırakılmıştır.” (Tirmizi, Libâs, 6; İbn Mâce, Et’ıme, 60; Buhari, Tefsir, 99; Müslim, Zekât, 24.)

5.3. KAMU YARARININ GÖZETİLMESİ

Modern hukukta, toplumun veya devletin gereksinimleriyle ilgili olan idari tasarruflara, “**kamu yararı**” denilmektedir.

İslam hukukunda, “Toplumla ilgili düzenlemeler, maslahata bağlıdır” kaidesi gereğince yöneticilerin tasarruflarının kamu yararına (maslahata) uygun olması gerekmektedir.

Bazı durumlarda kamu yararı ile fertlere ait menfaatler arasında çatışma olabilir. Böyle durumlarda kamu yararı tercih edilir.

Ancak kişilerin uğradıkları zararlar da devlet tarafından değerine uygun bir bedel ile tazmin edilir. Böylece kamu yararı ile kişisel yararlar/haklar arasında bir denge kurulmuş olur.

5.4. ADALETİN GÖZETİLMESİ

Adalet; “ferdî ve toplumsal hayatta

- ✓ hakkaniyet ve eşitlik ilkelerine uygun yaşamayı;
- ✓ her şeyi yerli yerine koymayı,
- ✓ herkese hak ettiği şeyi vermeyi,
- ✓ hak sahibine hakkını vermeyi,
- ✓ hak ve hukuka uygun hareket etmeyi”

ifade etmektedir.

A Y E T L E R	“Ey iman edenler! Kendiniz, ana babanız ve en yakınlarınızın aleyhine de olsa, Allah için şahitlik yaparak adaleti titizlikle ayakta tutan kimseler olun. (Şahitlik ettikleriniz) zengin veya fakir de olsalar (adaletten ayrılmayın). Çünkü Allah ikisine de daha yakındır. Öyle ise adaleti yerine getirmede nefsinize uymayın...” (14 Nisa Suresi, 4/135. ayet.)
	Allahu Teala (c.c) Nahl suresi, 90. ayette şöyle buyurur: إِنَّ اللّٰهَ يَأْمُرُ بِالْعَدْلِ وَالْاِحْسَانِ وَاٖيتَٓائِ ذِي الْقُرْبٰى وَيَنْهٰى عَنِ الْفَحْشَٓاءِ وَالْمُنْكَرِ وَالْبَغْيِ يَعِظُكُمْ لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ ﴿٩٠﴾ "Şüphesiz Allah, adaleti, iyilik yapmayı, yakınlara yardım etmeyi emreder; hayasızlığı, fenalık ve azgınlığı da yasaklar. O, düşünüp tutasınız diye size öğüt veriyor."

DÜŞÜNELİM

Kenar-ı Dicle’de bir kurt kapsa koyunu,
Gelir de adl-i ilahi sorar Ömer’den onu.

(Mehmet Akif Ersoy, Safahat, Koca Karı ile Ömer Şiiri)

Milli şairimiz Mehmet Akif Ersoy’un bu beytindeki adalet duygusunun boyutu üzerine tefekkür ediniz.

Füru-ı Fıkıh Kitapları

• **Mukayeseli İslam Hukuku**: Hayreddin Karaman

• **Fıkıh Ansiklopedisi**: Vehbe ez-Zühaylî

• **Dört Mezhebin Fıkıh Kitabı**: Abdurrahman Cezîri

• **Hukuk-i İslamiyye ve Istılâhât-i Fıkhiyye Kâmusu**: Ömer Nasuhi Bilmen

• **el-Hidâye**: Mergînânî

• **Bidâyetü'l-müctehid**: İbn Rüşd el-Hafîd

Usul-ü Fıkıh Kitapları

• **İslam Hukuk Usulü**: H. Yunus Apaydın

• **Fıkıh Usûlü**: Fahrettin Atar

• **el-Muvâfakât**: İmam eş-Şâtıbî

• **el-Müstesfâ**: İmam el-Gazzâlî

• **İslam Hukuk İlminin Esasları**: Zekiyyuddin Şaban

.

DEĞERLENDİRME SORULARI

1. **Fıkıh İlminin Temel İlkelerini söyleyiniz.**
2. **"Teklif" terim anlamı nedir?**
3. **"Allah bir kimseyi ancak gücünün yettiği şeyle yükümlü kılar..." ayetinden Fıkıh İlminin hangi ilkesini anlıyoruz?**
4. **Tekliflerde Kolaylık İlkesinde, Abdestte kolaylığa örnekler veriniz.**
5. **Tekliflerde Kolaylık İlkesinde, Namazda kolaylığa örnekler veriniz.**
6. **Tekliflerde Kolaylık İlkesinde, Oruçta kolaylığa örnekler veriniz.**
7. **"Helal, Allah'ın kitabında helal kıldığı, haram da Allah'ın kitabında haram kıldığıdır; Hakkında bir şey söylemedikleri ise sizin için affedilip serbest (mubah/helal) bırakılmıştır." hadisinden Fıkıh İlminin hangi ilkesini anlıyoruz?**
8. **"Bazı durumlarda kamu yararı ile fertlere ait menfaatler arasında çatışma olabilir. Böyle durumlarda kamu yararı tercih edilir" Sözünden Fıkıh İlminin hangi ilkesini anlıyoruz.**
9. **""Ey iman edenler! Kendiniz, ana babanız ve en yakınlarınızın aleyhine de olsa, Allah için şahitlik yaparak adaleti titizlikle ayakta tutan kimseler olun." ayetinden Fıkıh İlminin hangi ilkesini anlıyoruz?**

ÜNİTEMİZİ DEĞERLENDİRELİM

A. Aşağıdaki tabloda saklı olan 5 tane kavramı bulunuz.

Z	E	U	K	F	A	D	A	L	E	T	A
R	D	O	Y	I	D	S	H	O	İ	Ğ	C
Ş	R	F	A	K	İ	H	K	A	Ü	Ş	V
H	Y	C	E	I	H	J	E	L	R	Ç	B
F	I	K	I	H	U	S	Û	L	Ü	A	N
Z	I	F	M	A	S	L	A	H	A	T	M
V	P	Ğ	Ü	A	S	D	G	T	B	L	Z

B. Aşağıdaki açık uçlu soruları cevaplayınız.

1. Hanefî ve Şafiîlerin fıkıh anlayışını karşılaştırınız.
2. Fıkıh ilminin amaçları nelerdir?
3. Fıkıh ilminin temel ilkelerini kısaca anlatınız.
4. Maslahat, fakih, teklif, haram kavramlarını açıklayınız.

C. Aşağıdaki çoktan seçmeli soruların doğru seçeneklerini işaretleyiniz.

1. Aşağıdakilerden hangisi Fıkıh ilminin ana konularından değildir?

A) İbâdât B) Maslahât C) Münâkehât D) Muâmelât E) Ukûbât

2. Aşağıdakilerden hangisinde Fıkıh ilminin ilkelerinden olan tekliflerdeki kolaylıktan bahsedilemez?

A) Teyemmüm

B) Namazların kısaltılması

C) Hastanın orucu iyileşince tutması

D) Yaşlıların tutamadığı oruç için fidye vermesi

E) Orucunu bozan kişinin keffaret orucu tutması

3. Aşağıdakilerden hangisi Türkçe usulü fıkıh kitaplarından değildir?

A) İslam Hukuk Usulü - H. Yunus Apaydın

B) Fıkıh Usûlü - Fahrettin Atar

C) el-Muvâfakât - İmam eş-Şâtıbî

D) el-Müstesfâ - İmam el-Gazzâlî

E) Kutadgu Bilig - Kaşgarlı Mahmut

Ç. Aşağıdaki cümlelerden doğru olanı "D", yanlış olanı ise "Y" ile işaretleyiniz.		
Yanlış mı? (Y) Doğru mu? (D)	Y	Fıkıh İlminin Temel İlkeleri arasında kamu yararının gözetilmesi yoktur.
	D	Toplumda adalet, barış, huzur ve güveni tesis etmek, fıkıh ilminin amaçlarındandır.
	D	Mecelle 'de Fıkıh " Mesâil-i şer'iyyeyi ameliyyeyi bilmektir." olarak tanımlanmıştır.
	D	İnsanların hata, unutma ve zor karşısında yaptıkları affedilmiştir.